

Siivola Heli

11.11.2025

Viite

Napsauta tähän ja kirjoita viite.

Yleisten asioiden neuvosto 17.11.2025

Suomea edustaa kokouksessa eurooppaministeri Joakim Strand.

Neuvosto käy periaatekeskustelun **EU:n monivuotisesta rahoituskehiksestä 2028–2034** keskittyen otsakkeeseen 1 (Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen vaurauden ja turvallisuuden rahasto). Suomen kannat rahoituskehyskokonaisuuteen on muodostettu E-kirjeessä E 73/2025 vp. Komission ehdottama kokonaistaso on liian korkea. On välttämätöntä löytää taso, joka ei kasvattaisi maksutaakkaamme kohtuuttomasti, mutta mahdollistaisi keskeiset painotukset, kuten puolustuksen ja kilpailukyvyn vahvistamisen, ja turvaisi merkittävimpiä saantojamme, kuten maatalouden rahoituksen. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää Suomen ainutlaatuihin asemaan itäisenä ulkorajavaltiona ja samalla EU-budjetin nettomaksajana. Suomelle on keskeistä, että tulevaan rahoituskehikseen ja siihen kytkeytyvään muuhunkin EU-rahoitukseen sovelletaan mahdollisimman vahvaa ja vähintäänkin nykyistä vastaavaa ehdollisuutta, kuten oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen kytkeytyvä ehdollisuus.

Suomi tukee kehiksen rakenteen yksinkertaistamista ja rahoitusohjelmien määrän vähentämistä yhdistämällä politiikkasektoreita ja ohjelmia laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Eri rahastoista laadittava yksi kansallinen suunnitelma voi edistää synergiaetujen saavuttamista eri politiikkatoimien kesken. Suomen keskeinen neuvottelutavoite on, että NRP-ohjelman sisällä riittävä joustavuus rahoituksen toimeenpanossa varmistettaisiin. Suomi korostaa, että maataloutta on voitava harjoittaa kannattavalla tavalla unionin kaikissa jäsenvaltioissa. Suomi tavoittelee yhteisen maatalouspolitiikan osalta mahdollisimman korkeaa saantoa, sillä luonnonolosuhteet ovat Suomessa epäedulliset verrattuna muihin jäsenvaltioihin. Komission esittämä koheesiorahoituksen määrän vähentäminen olisi Suomen ennakkovaikuttamistavoitteiden mukaista, sillä alueellisen koheesion edetessä tarve EU:n yhteiselle koheesiorahoitukselle vähenee. Suomi pitää keskeisenä, että rahoituskehiksessä huomioidaan Suomen itäisten ulkoraja-alueiden erityistilanne johtuen muuttuneesta turvallisuusympäristöstä ja sen välillisesti aiheuttamista sosioekonomisista haasteista. Suomi katsoo, että Suomen liittymissopimukseen perustuva, vakavista ja pysyvistä haitoista kärsivien pohjoisten harvaan asuttujen alueiden NSPA-erityisrahoitus tulisi turvata myös jatkossa. Suomelle on keskeistä varmistaa, että komission ehdotuksessaan Suomelle esittämä rahoitusosuus sisäasioiden rahastoihin turvataan ja että sen toimeenpano olisi joustavaa ja raja-alueiden elinvoimaa tukevaa.

Neuvosto valmistelee **joulukuun Eurooppa-neuvostoa** keskustelemalla Eurooppa-neuvoston asialistasta, jonka aiheita ovat Ukraina, Lähi-itä, tuleva monivuotinen rahoituskehys, EU:n laajentuminen, muuttoliike sekä geotalous ja kilpailukyky. Suomi ottaa asialistan tiedoksi. Komissio esittelee **vuoden 2026 työohjelmansa**. Suomen tavoitteena on globaalisti vahva ja toimintakykyinen EU, joka edistää jäsenvaltioidensa ja kansalaistensa turvallisuutta, hyvinvointia ja taloudellisia etuja. Demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmisoikeudet ovat unionin kaiken toiminnan perusta. Suomen pääprioriteetit kuluvalle EU-vaalikaudelle ovat Euroopan strategisen kilpailukyvyn vahvistaminen, Euroopan kokonaisturvallisuuden parantaminen ja puhtaan siirtymän sekä biotalouden ja kiertotalouden mahdollisuuksien edistäminen. EU:n tulee jatkaa vahvaa poliittista, taloudellista ja sotilaallista tukea Ukrainalle, niin kauan kuin on tarpeen. Valtioneuvoston kannat komission työohjelmaan 2026 määritteään eduskunnalle myöhemmin annettavassa E-kirjeessä. Neuvosto jatkaa myös **vuotuista oikeusvaltiovuoropuhelua** keskustelemalla oikeusvaltiotilanteesta Bulgariassa, Tšekissä, Irlannissa ja Saksassa. Suomi edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa. Lisäksi neuvosto saa komission tilannekatsauksen **EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan suhteista**.

Asialista:

Esityslistan hyväksyminen

(mahd.) A-kohtien hyväksyminen

a) Muiden kuin lainsäädäntöasioiden luettelo

b) Lainsäädäntöasioiden luettelo (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)

Lainsäädäntökäsittelyt**(Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)**

Monivuotinen rahoituskehys 2028–2034

s. 3

Periaatekeskustelu

Muut kuin lainsäädäntöasiat

18. ja 19. joulukuuta 2025 kokoontuvan Eurooppa-neuvoston valmistelu:
selityksin varustettu esityslistaehdotus

s. 10

Keskustelu

EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan suhteet

s. 12

Tilannekatsaus

Lainsäädäntötyön suunnittelu: komission vuoden 2026 työohjelma

s. 19

Komissio esittelee

Keskustelu

Vuotuinen oikeusvaltiovuoropuhelu: maakohtainen keskustelu

s. 24

Keskustelu

Muut asiat

Valtioneuvoston kanslia

Perusmuistio

EU/852/2025-VNK-13

Kaunisvaara Johanna

11.11.2025

Yleisten asioiden neuvosto 17.11.2025; Monivuotinen rahoituskehys (MFF) 2028–2034

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 17.11.2025

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Yleisten asioiden neuvosto käy 17.11.2025 kokouksessaan periaatekeskustelun tulevasta monivuotisesta rahoituskehyksestä (MFF). Puheenjohtajavaltio Tanskan etukäteen jakaman tausta-asiakirjan mukaan keskustelussa keskityttäisiin rahoituskehys ehdotuksen osakkeeseen 1 (Taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus, maatalous ja maaseutu, kalatalous ja merielinkeinot, vauraus ja turvallisuus).

Marraskuun yleisten asioiden neuvoston jälkeen puheenjohtaja jatkaa nk. neuvottelulaatikon (Negotiating Box) mahdollisten elementtien määrittelyä. Puheenjohtajan on tarkoitus valmistella 16.12.2025 yleisten asioiden neuvostoon ensimmäinen luonnos neuvottelulaatikkoasiakirjasta, joka sisältäisi kaikki poliittisesti sensitiiviset horisontaaliset elementit MFF-kokonaisuudesta. Eurooppa-neuvosto keskustele rahoituskehyksestä joulukuussa 2025.

Varsinaiset rahoituskehysneuvottelut käydään neuvottelulaatikkoasiakirjan pohjalta. Rahoituskehysneuvotteluja yleisten asioiden neuvostossa jatketaan Kypoksen (kevät 2026) ja Irlannin (syksy 2026) puheenjohtajakausilla. Mikäli neuvottelut etenisivät aikaisempien neuvottelukierrosten aikataulussa, sovittaisiin rahoituskehyksestä yksimielisesti jäsenvaltioiden kesken Eurooppa-neuvostossa aikaisintaan loppuvuodesta 2026 tai vuoden 2027 alkupuoliskolla.

Suomen kanta

Suomen kannat rahoituskehyskokonaisuuteen on muodostettu E-kirjeessä E 73/2025 vp.

Yleisten asioiden neuvostossa 17.11. käytävän periaatekeskustelun osalta keskeisimpiä kantoja ovat mm. seuraavat:

Komission ehdottama kokonaistaso on liian korkea. Hallitusohjelman mukaisesti Suomi katsoo, että EU-budjetin taso tulee säilyttää kohtuullisena välttämällä Suomen nettomaksu-osuuden kasvua. Suomi pitää tärkeänä, että tulevaa rahoituskehystä tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena.

Suomi pitää välttämättömänä EU-rahoituksen painopisteiden priorisointia ja korostaa Suomen tavoitteiden arviointia kokonaisvaltaisesti ja strategisesti. On välttämätöntä löytää taso, joka ei kasvattaisi maksutaakkaamme kohtuuttomasti, mutta mahdollistaisi keskeiset painotukset, kuten puolustuksen ja kilpailukyvyn vahvistamisen, ja turvaisi merkittävimpiä saantojamme, kuten maatalouden rahoituksen.

Komission esittämät rahoituskehys ehdotuksen yleiset painopisteet ovat kannatettavia ja yhdensuuntaisia Suomen EU-avaintavoitteiden kanssa. Suomi korostaa rahoituksen kohdentamista nykyistä vahvemmin keskeisimpiin poliittisiin prioriteetteihin kuten puolustuksen ja kilpailukyvyn vahvistamiseen.

Suomi kannattaa komission ehdotusta rahoituskehysten otsakkeiden ja rahoitusohjelmien määrän vähentämisestä yhdistämällä politiikkasektoreita ja ohjelmia laajemmiksi kokonaisuuksiksi, jotta pystyttäisiin paremmin vastaamaan muuttuviin tilanteisiin ja saavuttamaan synergiaetuja.

Erityistä huomiota tulisi kiinnittää Suomen ainutlaatuihin asemaan itäisenä ulkorajavaltiona ja samalla EU-budjetin nettomaksajana.

Suomi vastustaa esitettyjä, yhteisvelkaan perustuvia uusia lainarahoitteisia investointivälineitä, eli kriisivälinettä ja Catalyst Europe -välinettä. (U 48/2025 vp)

Suomi tukee kehysten rakenteen yksinkertaistamista ja rahoitusohjelmien määrän vähentämistä yhdistämällä politiikkasektoreita ja ohjelmia laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Suomi korostaa, että yksinkertaistamisen tulee ulottua myös toimeenpanoon hallinnollista taakkaa välttämällä.

Suomi korostaa, että muuttuvassa toimintaympäristössä rahoituskehysten joustavuutta tulisi lisätä, jotta kehyskauden aikana kyettäisiin oikea-aikaisesti ja tehokkaasti vastaamaan mahdollisiin kriiseihin ja muihin ennakoimattomiin tarpeisiin, mukaan lukien mahdollisten uusien painopisteiden rahoittaminen.

Suomi pitää myönteisenä komission esittämää joustavuuden lisäämistä rahoituskehysten sisällä. Niin ikään rahoituskehysten ulkopuolisten erityisrahoitusvälineiden määrän vähentäminen ja käytön yksinkertaistaminen olisi Suomen tavoitteiden mukaista.

Suomi kuitenkin korostaa, että em. toimet tulisi toteuttaa siten, että löydetään riittävä tasapaino yhtäältä joustavuuden ja toisaalta ennakoitavuuden ja kurinalaisen budjetoinnin periaatteen välillä.

Suomi tukee komission esittämiä toimia oikeusvaltio- ja perusoikeusehdollisuuden vahvistamiseksi.

Suomi korostaa maakohtaisten suositusten ei-sitovaa luonnetta osana NRP-suunnitelmien laadintaa.

Suomi korostaa unionin ja jäsenvaltioiden välistä mahdollisimman selkeää toimivaltajakoa. Komission tavoin Suomi korostaa kunkin jäsenvaltion perustuslaillisten erityispiirteiden kunnioittamista rahoituskehityksen yhteydessä. Suomi kiinnittää tähän erityistä huomiota ja edellyttää tähän liittyvien yksityiskohtien selvittämistä neuvottelujen kuluessa.

Kunkin jäsenvaltion on jatkossakin kannettava vastuu omasta julkisesta taloudestaan.

Suomi suhtautuu avoimesti tulosperusteisuuden vahvistamiseen rahoituksen vaikuttavuuden parantamiseksi. Suomi katsoo, että etenkin jäsenvaltioille suoraan kohdistuvan rahoituksen tulosperusteisuus vahvistaisi EU-rahoituksen vaikuttavuutta sekä tehostaisi EU-varojen toimeenpanoa.

Suomelle on keskeistä, että tulevaan rahoituskehitykseen ja siihen kytkeytyvään muuhunkin EU-rahoitukseen sovelletaan mahdollisimman vahvaa ja vähintäänkin nykyistä vastaavaa ehdollisuutta, kuten oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen kytkeytyvä ehdollisuus.

Tulosperusteisuuden osalta erityistä huomiota tulisi kiinnittää tavoitteiden mitattavuuteen ja prosessien läpinäkyvyyteen.

Suomen läpileikkaavana tavoitteena on, että EU-rahoituksen toimeenpanosta ja valvonnasta johtuvaa hallinnollista taakkaa ja kustannuksia tulisi vähentää. Samalla Suomi korostaa unionin taloudellisten etujen tehokasta suojaamista EU-varojen käytön oikeasuhtaista valvontaa. Lisäksi korruption torjuntaan tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Eri rahastoista laadittava yksi kansallinen suunnitelma voi edistää synergiaetujen saavuttamista eri politiikkatoimien kesken. Kansalliseen suunnitelmaan liittyvien lukuisien yksityiskohtien tarkoituksenmukaisuutta ja vaikutuksia tulee selvittää ja arvioida tarkemmin viimeistään varsinaisten säädösehdotusten käsittelyn yhteydessä.

Suomen keskeinen neuvottelutavoite on, että NRP-ohjelman sisällä riittävä joustavuus rahoituksen toimeenpanossa varmistettaisiin.

Suomi korostaa vakiintuneesti kansallisen osarahoituksen merkitystä EU-toimissa.

Suomi korostaa, että maataloutta on voitava harjoittaa kannattavalla tavalla unionin kaikissa jäsenvaltioissa. Suomi tavoittelee yhteisen maatalouspolitiikan osalta mahdollisimman korkeaa saantoa, sillä luonnonolosuhteet ovat Suomessa epäedulliset verrattuna muihin jäsenvaltioihin.

Suomen ensiarvion mukaan komission esittämä maatalouden nk. korvamerkitty rahoitus vaikuttaa riittämättömältä.

Jatkossa maaseudun kehittämistä edistäviin toimiin tulisi hyödyntää laaja-alaisesti rahoitusta, esimerkiksi hyödyntämällä myös kilpailukykyrahastoa ja Horisontti Eurooppa -ohjelmaa.

Suomen tavoitteiden mukaisesti komission ehdotuksessa korostuu ruoantuotannon turvaaminen myös huoltovarmuuden näkökulmasta.

Suomen tukee komission tavoitetta, että tukia kohdennettaisiin nykyistä vahvemmin aktiivisille tuottajille.

Suomi pitää tärkeänä edistää perheviljelmäpohjaista maataloutta osana tulevaa yhteistä maatalouspolitiikkaa.

Ennallistamistoimiin liittyen Suomi korostaa mahdollisuutta hyödyntää laaja-alaisesti eri välineitä ennallistamistoimien rahoitukseen.

Komission esittämä koheesiorahoituksen määrän vähentäminen olisi Suomen ennakko-vaikuttamistavoitteiden mukaista, sillä alueellisen koheesion edetessä tarve EU:n yhteiselle koheesiorahoitukselle vähenee.

Suomi pitää keskeisenä, että rahoituskehyksessä huomioidaan Suomen itäisten ulkoraaja-alueiden erityistilanne johtuen muuttuneesta turvallisuusympäristöstä ja sen välillisesti aiheuttamista sosioekonomisista haasteista.

Suomelle on keskeistä varmistaa, että komission ehdotuksessaan Suomelle esittämä rahoitusosuus sisäasioiden rahastoihin turvataan ja että sen toimeenpano olisi joustavaa ja raja-alueiden elinvoimaa tukevaa.

NPR-rahastoon sisältyvän rahoituksen osalta olisi tarpeen selvittää, mitä rahoituksen joustavalla käytöllä ja rahoituksen käytöllä eri asetusehdotuksissa asetettuihin tavoitteisiin tarkoitetaan.

Kokonaisturvallisuuden näkökulmasta Suomelle on keskeistä korostaa kaksikäyttö- ja puolustusulottuvuutta sekä alueiden elinvoimaa osana tulevan koheesiopolitiikan toimia.

Suomi korostaa jäsenvaltioiden ja unionin välistä toimivallan jakoa EU:n koheesiopolitiikan uudistamisessa eikä siten pidä perusteltuna asumispolitiikkaan tai kansalliseen sosiaaliturvaan liittyvien kysymysten kytkemistä siihen.

Suomi katsoo, että Suomen liittymissopimukseen perustuva, vakavista ja pysyvistä haitoista kärsivien pohjoisten harvaan asuttujen alueiden NSPA-erityisrahoitus tulisi turvata myös jatkossa.

Suomi katsoo, että muuttoliikkeen EU-rahoitusta painotettaisiin erityisesti rajaturvallisuuden vahvistamiseen, lisäksi muuttoliikkeen sisäiseen hallintaan sekä ulkoisen ulottuvuuden tarpeisiin, erityisesti palautusten tehostamiseen sekä innovatiivisten ratkaisujen kehittämiseen.

Suomi pitää tarkoituksenmukaisena, että tulevilla rahoituskehyskaudella muuttoliikkeen hallinnan rahoitusta olisi mahdollista hyödyntää monimuotoisesti rajaturvallisuusinvestointeihin.

Suomi tukee komission ehdotusta vahvistaa maaulkorajojen pituuden merkitystä varojenjakokriteerinä.

Pääasiallinen sisältö

Yleistä komission rahoituskehys ehdotuskokonaisuudesta

Komission 16.7.2025 antama ehdotus EU:n tulevaksi monivuotiseksi rahoituskehykseksi 2028–2034 perustuu unionin poliittisiin painopistealueisiin eli kilpailukykyyn, turvallisuuteen, vähähiilistämiseen, kestävään kehitykseen, ja taloudelliseen, sosiaaliseen ja alueelliseen yhteenkuuluvuuteen.

Komissio tavoittelee ehdotuksellaan myös aiempaa yksinkertaisempaa, läpinäkyvämpää ja johdonmukaisempaa talousarviota. Lisäksi tavoitellaan selvästi nykyistä joustavampaa kehystä, jonka avulla pystyttäisiin paremmin vastaamaan unionin muuttuviin tarpeisiin. Komission mukaan uusi kehys myös vahvistaa Euroopan sitoutumista yhteisiin

tavoitteisiin ja arvoihin, ja ehdotukset linkittyvätkin vahvasti oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen.

Komissio ehdottaa rahoituskehityksen merkittävää rakenteellista yksinkertaistamista ja uudistamista. Ehdotus vuosien 2028–2034 monivuotiseksi rahoituskehys jakautuisi neljään pääotsakkeeseen nykyisen seitsemän sijaan, joista kolme vastaisi talousarviosta tuettavia unionin tärkeimpiä toiminta-aloja ja joissa keskitytään yhteisten poliittisten painopisteiden toteuttamiseen. Neljäs otsake kattaisi EU:n hallintomenot.

Otsake 1, Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen vaurauden ja turvallisuuden rahasto (NRP-suunnitelmat)

Rahoituskehityksen ensimmäinen otsake kattaisi jäsenmaille suoraan kohdentuvan rahoituksen muun muassa maatalouspolitiikan, alue- ja rakennepolitiikan ja sisäasioiden rahoituksen osalta. Tämä tarkoittaisi siirtymistä useista ohjelmista yhteen kansalliseen suunnitelmaan (*NRPP, National and Regional Partnership Plan*), joka ohjaisi rahaston kansallista toimeenpanoa. Komission tavoitteena on, että rahoitusta ohjattaisiin nykyistä tehokkaammin EU:n yhteisten prioriteettien toteuttamiseen. Kunkin jäsenvaltion NRP-suunnitelma sovittaisiin yhteistyössä ao. jäsenvaltion ja komission kesken.

Otsakkeessa 1 olisi myös ennakoiduksiin menoihin varattu uusi EU-väline (EU Facility), elpymisvälineen lainojen takaisinmaksuun osoitettu rahoitus sekä tiettyjen keskeisten virastojen kuten Frontexin ja Europolin rahoitus. Otsakkeeseen sisällytettäisiin myös kehysrahoituksen ulkopuolelta rahoitettavan sosiaalisen ilmastotoimien rahaston toimeenpano. Otsakkeen koko olisi kaikkiaan noin 946 miljardia euroa.

Yleisten asioiden neuvoston 17.11. puheenjohtajan tausta-asiakirja

Puheenjohtajavaltio Tanska on jakanut tausta-asiakirjan (14864/25) yleisten asioiden neuvoston 17.11. MFF-periaatekeskusteluun.

Tausta-asiakirjassa puheenjohtaja käy läpi rahoituskehyskäsittelyä neuvostossa asian tuntijatyöryhmätasolla otsakkeen 1 osalta, kuvaten neuvottelulaatikko-luonnoksen mahdollisten elementtien valmistelutyötä ja jatkoaskelia. Lokakuun valmistelun pohjalta puheenjohtaja on tunnistanut otsakkeen 1 elementit, jotka tarvitsisivat poliittisen tason ohjausta.

Marraskuussa puheenjohtaja jatkaa työryhmätasolla otsakkeen 3 (Globaali Eurooppa -väline) ja 4 (Hallinto) sekä kehityksen tulopuolen käsittelyä, minkä pohjalta puheenjohtaja kokoaa seuraavia mahdollisia elementtejä neuvottelulaatikon luonnosversioon. Samaan aikaan MFF-liitännäisten sektorikohtaisten ehdotusten käsittely jatkuu neuvoston työryhmissä ja valmisteluelimissä.

Puheenjohtajan on tarkoitus valmistella joulukuun yleisten asioiden neuvostoon Eurooppa-neuvoston alla ensimmäinen luonnos neuvottelulaatikkoasiakirjasta, joka sisältäisi kaikki poliittisesti sensitiiviset horisontaaliset elementit MFF-kokonaisuudesta.

Aiempaan valmisteluun ja käsittelyyn viitaten puheenjohtaja toivoo erityisesti näkemyksiä alue- ja paikallishallintojen roolista sekä perussopimuksen velvoitteista johtuvien politiikkojen huomioimisen ja yleisen yksinkertaistamis- ja ketteryystavoitteen välisestä suhteesta.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Monivuotinen rahoituskehysasetus: SEUT artikla 312, Euratom-sopimus artikla 106a. Neuvosto antaa erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen asetuksen, jossa vahvistetaan monivuotinen rahoituskehys. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti saatuaan Euroopan parlamentin jäsentensä enemmistöllä antaman hyväksynnän.

Päätös omista varoista: SEUT artikla 311, kolmas kohta, Euratom-sopimus artikla 106a. Neuvosto vahvistaa päätöksen erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja Euroopan parlamenttia kuultuaan yksimielisesti.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Monivuotista rahoituskehystä koskevaan asetukseen ja omia varoja koskevaan päätökseen sovelletaan erityistä lainsäätämisyjärjestystä, jossa neuvosto on ainoa lainsäätäjä. Kun neuvosto on päässyt yksimielisyyteen monivuotisesta rahoituskehyksestä, tarvitaan asialle vielä Euroopan parlamentin hyväksyntä. Parlamentti voi joko hyväksyä tai hylätä ehdotuksen, mutta ei voi esittää siihen tarkistuksia.

Euroopan parlamentti linjasi prioriteettejaan tulevaan monivuotiseen rahoituskehykseen 7.5.2025 hyväksymässään päätöslauselmassa (P10_TA(2025)0090). Komissio esitteli ehdotuksensa parlamentin budjettivaliokunnalle 16.7.2025. Euroopan parlamentti on viime viikkoina tuonut julkisuudessa esiin näkemyksiään koskien komission MFF-ehdotuskokonaisuutta.

Parlamentin yhteisesittelijöinä toimivat tällä hetkellä monivuotisen rahoituskehysten osalta Siegfried Mureșan (EPP, Romania) ja Carla Tavares (S&D, Portugali) ja omien varojen osalta Sandra Gómez López (S&D, Espanja) ja Danuše Nerudová (EPP, Tšekki).

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 13.11.2025.

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 14.11.2025.

E 73/2025 vp.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Rahoituskehykseen liittyvien säädösehdotusten suhdetta kansalliseen lainsäädäntöön ja Ahvenanmaan arvioidaan erikseen niistä myöhemmin annettavissa U-kirjelmissä. E-selvityksen (E 73/2025 vp) valmistelun yhteydessä Ahvenanmaan maakunnan hallitus toi esiin, että perustuslaillisiin erityispiirteisiin, joiden kunnioittamista niin komissio kuin Suomi rahoituskehysten yhteydessä korostavat, kuuluvat myös itsehallintoalueet, kuten Suomen itsehallintoalue Ahvenanmaa, jonka toimivaltuuksia on kunnioitettava.

Taloudelliset vaikutukset

Komission ehdottama rahoituskehysten taso ja omien varojen järjestelmän muutokset huomioiden, Suomen EU-maksujen arvioidaan kasvavan nykyaikaan nähden noin 4 365 miljoonalla eurolla, eli vuositasolla noin 620 miljoonaa euroa. Käyvin hinnoin muutos nykyaikaan olisi noin 7 435 miljoonaa euroa, jolloin kansallisesta talousarviosta

maksettavat vuosittaiset EU-maksut olisivat keskimäärin noin 1 060 miljoonaa euroa nykykautta suuremmat.

Ottaen huomioon käytettävissä olevat tiedot sekä rahoituskehyksen rakenteeseen, menojen kohdentumiseen ja muihin rahoituksen jakautumiseen vaikuttavat tekijät, tässä vaiheessa ei voida vielä riittävän luotettavasti arvioida komission ehdotuksen vaikutuksia Suomen kokonaissaantoihin.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

Komission tiedonanto "A dynamic EU Budget for the priorities of the future - The Multi-annual Financial Framework 2028-2034", COM(2025) 570 final/2

Puheenjohtajavaltion tausta-asiakirja "Multiannual Financial Framework 2028-2034 - Policy Debate", 14864/25.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

VNK/VNEUS/Johanna Kaunisvaara

VAHVA-tunnus

EU/852/2025

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite

Valtioneuvoston kanslia

Muistio

EU/17/2025-VNK-68

Kaunismaa Eeva

10.11.2025

Eurooppa-neuvosto 18.-19. joulukuuta 2025; selityksin varustettu asialista

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 17.11.2025

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Yleisten asioiden neuvosto valmistelee joulukuun Eurooppa-neuvostoa (18.-19.12.2025) ja käy keskustelun Eurooppa-neuvoston kokouksen selityksin varustetusta asialistasta.

Suomen kanta

Suomi ottaa asialistan tiedoksi.

Pääasiallinen sisältö

Joulukuun Eurooppa-neuvoston (18.-19.12.2025) asialistalla ovat Ukraina, Lähi-itä, tuleva monivuotinen rahoituskehys, EU:n laajentuminen, muuttoliike sekä geotalous ja kilpailukyky.

Ukrainan osalta Eurooppa-neuvosto on tarkoitus käsitellä Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainaa vastaan sen kaikissa ulottuvuuksissa, mukaan lukien EU:n jatkuva tuki Ukrainalle ja ukrainalaisille sekä Ukrainan rahoitustarpeet.

Eurooppa-neuvoston on tarkoitus keskustella Lähi-idän tilanteesta.

Eurooppa-neuvoston on tarkoitus keskustella tulevasta monivuotisesta rahoituskehystä.

Eurooppa-neuvoston on tarkoitus käydä strateginen keskustelu laajentumisesta.

Muuttoliikkeen osalta Eurooppa-neuvoston on tarkoitus arvioida sen muuttoliikettä koskevien päätelmien toimeenpanon etenemistä.

Eurooppa-neuvoston on tarkoitus käydä keskustelu geotaloudellisesta tilanteesta ja sen vaikutuksista EU:n kilpailukykyyn.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 13.11.2025

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 14.11.2025

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Eeva Kaunismaa, VNEUS, 050 466 9722

VAHVA-tunnus

EU/17/2025

Liitteet

Viite

Ulkoministeriö

Perusmuistio

EU/323/2025-UM-7

Mäkinen Mari

10.11.2025

Yleisten asioiden neuvosto 17.11.2025; Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan suhteet

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 17.11.2025

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan (UK) suhteista vastaava komissaari Maroš Šefčovič antaa yleisten asioiden neuvostolle tilannekatsauksen EU-UK-suhteista. Keskustelusta odotetaan tällä kertaa varsin lyhyttä. Tämä on myös puheenjohtajan nimenomainen toive. Vastaavia tilannekatsauksia on annettu kerran kunkin puheenjohtajakauden aikana. Edellinen vastaava keskustelu käytiin 18.3.2025 yleisten asioiden neuvostossa. Päätöksiä ei tehdä.

Työväenpuolueen nousu hallitusvaltaan UK:ssa kesällä 2024 käynnisti aktiivisemmat keskustelut EU-UK-suhteen kehittämiseksi. Yleisten asioiden neuvoston ohella suhteen kehittymistä on tarkoitus arvioida ja edistää EU-UK-huippukokouksissa, joista ensimmäinen järjestettiin Lontoossa 19.5.2025 pääministeri Keir Starmerin isännöimänä.

Suomen kanta

Seuraavat Suomen peruskannat on linjattu toukokuussa 2025 annetussa selvityksessä E 37/2025 vp:

Suomi edistää EU:n ja UK:n välistä vahvaa ja laaja-alaista kumppanuutta. On tärkeää pyrkiä kokonaisvaltaisesti positiiviseen ja vakaaseen EU-UK-suhteeseen. Tavoitteena on rakentaa strateginen kumppanuus unionin ja UK:n välille.

EU:n ja UK:n välisten olemassa olevien sopimusten sekä Windsorin puitteiston asianmukainen täytäntöönpano ja soveltaminen on edelleen keskeinen edellytys UK-suhteen kehittämiseksi ja syventämiseksi kaikilla yhteistyöaloilla.

Eurooppa-neuvoston 29.4.2017 hyväksymät suuntaviivat toimivat edelleen kaiken EU-UK-yhteistyön peruslähtökohtana. Oikeuksien ja velvollisuuksien tasapaino, tasapuoliset toimintaedellytykset, sisämarkkinoiden yhtenäisyys ja EU:n päätöksenteon itsenäisyys ovat jatkossakin olennaisia perusedellytyksiä EU:n ja UK:n välistä suhdetta kehitettäessä. Sisämarkkinoiden neljä vapautta ovat jakamattomia, eikä niistä voi valita mieleisiä osia.

Erityisen tärkeää on, että UK:n oikeudet ja velvollisuudet pysyvät jatkossakin tasapainossa sekä suhteessa EU:n jäsenvaltioihin että muihin kolmansiiin maihin. Unionin jäsenyyden on oltava aina kannattavampi ratkaisu kuin ulkopuolelle jääminen.

Suomi korostaa EU:n yhtenäisyyden merkitystä. EU:n on tärkeä edistää yhteisesti sovitua prioriteettikysymyksiä ja unionin etujen mukaista yhteistyötä UK:n kanssa.

Suomi tukee EU:n ja UK:n välisen yhteistyön tiivistämistä monenkeskisen yhteistyön ja YK:n peruskirjan mukaisen sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän tukemiseksi, mukaan lukien kauppajärjestelmän toiminnan turvaaminen esimerkiksi Maailman kauppajärjestön puitteissa. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen (TCA) tarjoamat mahdollisuudet taloussuhteiden kehittämiseen tulee hyödyntää täysimääräisesti.

Suomi tukee yhteistyön kehittämistä niin sanottuna pakettiratkaisuna, joka sovittaa yhteen eri jäsenvaltioiden tärkeimmät intressit. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikilla yhteistyöaloilla olisi edettävä täysin samaan tahtiin.

Suomi suhtautuu erityisen myönteisesti ja avoimesti ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisen yhteistyön vahvistamiseen UK:n kanssa. Suomi on avoin tutkimaan neuvottelujen aloittamista ja sitovien sopimusten tekemistä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan (YUTP) alalla UK:n kanssa yhdessä tärkeiksi katsottavilla aihealueilla, kuten kriisinhallinta ja puolustusteollisuus.

Suomi pitää tärkeänä sujuvaa lainvalvonta- ja oikeudellista yhteistyötä UK:n kanssa. Suomi on valmis harkitsemaan rikosasioiden ja sisäiseen turvallisuuteen liittyvän vuoropuhelun syventämistä erityisesti tehokkaamman tietojenvaihdon saralla.

Suomi suhtautuu myönteisesti nuorten liikkuvuutta koskevan sopimuksen neuvottelemiseen ja kannattaa keskustelujen aloittamista UK:n mahdollisesta osallistumisesta Erasmus+-ohjelmaan.

Pääasiallinen sisältö

UK erosi Euroopan unionista 31.1.2020, mutta hyvä suhde ja yhteistyö EU:n ja UK:n välillä on molemmille tärkeä. EU-UK-suhde perustuu EU:n ja UK:n jakamiin arvoihin ja intresseihin. EU-eron jälkeen EU-UK-suhde kärsi jännitteistä. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on korostanut yhteistyön merkitystä, mutta kokonaisvaltaisen tasapainon löytäminen suhteeseen on ollut haasteellista. Työväenpuolueen nousu hallitusvaltaan UK:ssa kesällä 2024 loi myönteisemmän ilmapiirin EU-UK-suhteen kehittämisen kannalta ja käynnisti sitä koskevan keskustelun EU:n puitteissa syksyllä 2024. UK:n pääministeri Keir Starmer isännöi ensimmäisen EU-UK-huippukokouksen Lontoossa 19.5.2025. Tällä hetkellä työtä tehdään huippukokouksessa sovitun toimeenpanemiseksi.

EU-UK-suhde pohjautuu kahteen sopimukseen: 1.2.2020 voimaan tulleeseen erosopimukseen, jolla puretaan UK:n jäsenyyssajan velvoitteet ja sovitaan Pohjois-Irlannin rajan

järjestämisestä, sekä kaupp- ja yhteistyösopimukseen (TCA), joka käsittelee EU:n ja UK:n nykysuhdetta.

Irlantia ja Pohjois-Irlantia koskeva pöytäkirja (Northern Ireland Protocol, NIP) on erottamaton osa erosopimusta. Pöytäkirjan tavoitteena on varmistaa, että vuoden 1998 rauhan-sopimusta (niin kutsuttu Pitkänperjantain sopimus) kunnioitetaan ja vältetään niin sanottu kova raja Irlannin saarella. Lisäksi tavoitteena on, että saaren etelä- ja pohjoisosien välistä yhteistyötä voidaan jatkaa, eikä EU:n sisämarkkinoiden toimintaa vaaranneta.

Maaliskuussa 2023 EU ja UK saavuttivat yhteisymmärryksen niin kutsutusta Windsorin puitteistosta (Windsor Framework), joka on useasta yhteisjulistuksesta, yksipuolisesta julistuksesta, päätöksestä, suosituksesta, säädösehdotuksesta ja kantapaperista koostuva järjestely (E 181/2022 vp). Puitteiston avulla helpotetaan UK:sta Pohjois-Irlantiin suuntautuvaa tavarakauppaa niin, että kova raja Irlannin saarella vältetään EU:n sisämarkkinoiden yhtenäisyyttä ja toimintaa vaarantamatta.

EU-UK-huippukokouksessa 19.5.2025 sovittua

EU:n ja UK:n ensimmäinen huippukokous järjestettiin Lontoossa 19.5.2025. EU:ta edustivat Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja António Costa ja Euroopan komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen. EU:n ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja Kaja Kallas sekä EU-UK-suhteista vastaava komissaari Maroš Šefčovič osallistuivat tiettyihin huippukokouksen osioihin. UK:n pääministeri Keir Starmer isännöi kokousta. Joihinkin osioihin osallistuivat myös UK:n silloinen ulkoministeri David Lammy, EU-suhteista vastaava ministeri Nick Thomas-Symonds ja valtiovarainministeri Rachel Reeves.

Huippukokouksessa sovittiin EU:n ja UK:n strategisesta kumppanuudesta ja uudesta agendasta. Komission puheenjohtaja von der Leyenin mukaan tavoitteena oli viestiä, että globaalin epävakauden vallitessa Eurooppa työskentelee yhdessä haasteisiin vastaamiseksi. Von der Leyen painotti EU-UK-yhteistyön olevan perustavanlaatuisen tärkeää niin maanosan turvallisuuden, vaurauden kuin jaetun kohtalonkin kannalta.

Huippukokouksessa ei tehty oikeudellisesti sitovia päätöksiä. Kokouksessa hyväksyttiin kaksi asiakirjaa, jotka muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden: 1) globaaleihin, ajankohtaisiin kansainvälisiin kysymyksiin keskittyvä julkilausuma ja 2) yhteisymmärrysasiakirja aloista, joilla EU-UK-yhteistyötä sovitaan tulevaisuudessa vahvistettavan. Käytännössä kyseessä on tiekartta jatkossa edistettävistä EU:n ja UK:n uuden kahdenvälisen agendan teemoista.

Julkilausuman ja yhteisymmärrysasiakirjan ohella EU ja UK solmivat ei-sitovan turvallisuus- ja puolustuskumppanuuden (Security and Defence Partnership, SDP) huippukokouksen yhteydessä. Sen on tarkoitus vahvistaa EU:n ja UK:n yhteistyötä turvallisuuden ja puolustuksen alalla. SDP kattaa lukuisia teemoja, kuten puolustusteollisuuden, sotilaallisen liikkuvuuden, rauhanrakennuksen, kriisinhallinnan ja hybridiuhkiin vastaamisen. SDP oli muun muassa ensimmäinen askel kohti UK:n osallistumista eurooppalaista puolustusteollisuutta vahvistavaan Euroopan turvallisuustoimivälineeseen (SAFE; U 12/2025 vp), tarkoituksena luoda uusia mahdollisuuksia puolustusteollisuudelle ja vahvistaa tukea Ukrainalle.

Julkilausuma toteaa EU:n ja UK:n uuden strategisen kumppanuuden sekä EU-UK-suhteiden perustan: erosopimus, sisältäen Windsorin puitteiston, sekä kaupp- ja yhteistyösopimus (Trade and Cooperation Agreement, TCA); sekä niiden asianmukaisen täytäntönpäön ja soveltamisen. Julkilausuma keskittyy EU-UK-yhteistyön kannalta olennaisiin globaaleihin ja ajankohtaisiin kansainvälisiin kysymyksiin.

EU:n kannalta olennaista on, että huippukokous vahvistaa sisämarkkinoiden eheyden turvaamisen merkityksen. EU onnistui myös yhteisymmärrysasiakirjassa pitämään tiukasti kiinni sekä oikeuksien ja velvollisuuksien tasapainosta että unionin päätöksenteon itsenäisyydestä. Esimerkiksi mahdolliset sopimukset SPS- (terveys- ja kasvinsuojelu; E 68/2025 vp) ja energiayhteistyöstä edellyttävät UK:lta relevantin EU-lainsäädännön noudattamista, EU-tuomioistuimen tuomiovallan tunnustamista ja taloudellista kontribuutiota. UK:ta kuullaan uusista sitä velvoittavista säädösehdotuksista, mutta se ei osallistu varsinaiseen päätöksentekoon.

Kauppa- ja yhteistyösopimukseen (TCA) perustuvien kalastus- ja energiayhteistyön ohella yhteisymmärrysasiakirja määrittää viisi aihealuetta, joilla EU-UK-suhteita on tarkoitus kehittää: Turvallisuus-, puolustus- ja kehitysyhteistyö; Ihmisten asettaminen EU-UK-suhteiden keskiöön; EU:n ja UK:n talouksien vahvistaminen maapalloa ja sen voimavaroja suojellen; Sisäinen turvallisuus ja oikeudellinen yhteistyö; sekä Laiton maahanmuutto.

Yhteisymmärrysasiakirja korostaa ihmisten välisten yhteyksien, erityisesti nuorten liikkuvuuden merkitystä EU-UK-suhteissa. EU:n kannalta tärkeää on, että yhteisymmärrysasiakirjassa todetaan, että komission ja UK:n tulisi pyrkiä luomaan tasapainoinen nuorten liikkuvuutta vahvistava järjestely (youth experience scheme, YES; E 40/2024 vp), joka kattaisi opiskelun, työskentelyn ja vapaaehtoistyön sekä matkustelun rajoitetuksi ajaksi. Lisäksi tavoitellaan UK:n liittymistä EU:n Erasmus+-ohjelmaan. Ehdoista sovitaan erikseen. UK:n kannalta tärkeää on, että yhteisymmärrysasiakirja huomioi kiertävät taiteilijat.

Kauppa- ja yhteistyösopimuksessa (TCA) energiasta sovitut järjestelyt umpeutuvat 30.6.2026, minkä vuoksi energiayhteistyön jatkamisesta sopiminen huippukokouksessa oli tärkeää. Poliittinen sopu energiayhteistyöstä vahvistettiin sopimusta avaamatta TCA:n hallintoelinten päätöksillä. Lisäksi yhteisymmärrysasiakirja asettaa tavoitteeksi selvittää UK:n mahdollisuuksia osallistua EU:n sähkömarkkinoille. Mahdollinen EU:n ja UK:n sopimus edellyttäisi UK:lta sitoutumista muun muassa EU-lainsäädännön dynaamiseen yhdenmukaistamiseen. Komission puheenjohtaja von der Leyenin mukaan UK:n osallistuminen sähkömarkkinoille lisäisi energiavirtojen vakautta ja energiaturvallisuutta. Lisäksi laajemmat markkinat voisivat laskea energian hintoja. Sääntelyn vakauden ja ennustettavuuden lisääntyminen houkuttelisi myös lisää yksityisiä investointeja.

Yhteisymmärrysasiakirjassa asetetaan tavoitteeksi EU:n ja UK:n päästökauppajärjestelmien (Emission Trading Systems, ETS) linkittämisen selvittäminen (E 69/2025 vp). Samassa yhteydessä sovitaan, että linkityksen tulisi luoda puitteet sille, että EU:n ja UK:n hiilirajamekanismien (Carbon border adjustment mechanism, CBAM) soveltamisesta voitaisiin vastavuoroisesti luopua. Poikkeuksen myöntäminen hiilirajamekanismien soveltamisesta tulisi tehdä EU:n ja UK:n asiaan liittyvät lainsäädännöt huomioon ottaen.

UK:n näkökulmasta tärkeä yhteisymmärrysasiakirjan kirjaus on tavoite yhteisen terveys- ja kasvinsuojelualueen (Common Sanitary and Phytosanitary Area, SPS) luomisesta. Tavoitteena on helpottaa maatalouselintarvikkeiden kauppavirtoja EU:n ja UK:n välillä. Tämä helpottaa etenkin UK:n ja Pohjois-Irlannin välistä maataloustuotteiden kauppaa.

Niin energiayhteistyötä, päästökauppajärjestelmää kuin kasvin- ja eläinsuojelutoimenpiteitä käsitellään yhteisymmärrysasiakirjassa talouden vahvistamisen sekä maapallon ja sen voimavarojen suojelun yhteydessä. Samaan kategoriaan kuuluu myös talous- ja yhteistyösopimuksessa (TCA) sovittu sopimus kalastukseen liittyvästä vesille pääsystä 30. kesäkuuta 2026 jälkeisellä ajalla. Huippukokouksessa vesille pääsystä sovittiin 30. kesäkuuta 2038 saakka. Kalastusta koskeva poliittinen sopu vahvistettiin kuukauden kuluessa sopimusta avaamatta TCA:n hallintoelinten päätöksillä. Mahdollisimman pitkäaikainen vaaka ja ennustettavuus oli EU:lle tärkeä tavoite huippukokouksessa.

Sisäisen turvallisuuden ja oikeudellisen yhteistyön saralla huippukokouksessa sovittiin operationaalisen yhteistyön vahvistamisesta esimerkiksi Europolin ja tiedonvaihdon osalta. Huippukokouksessa sovittiin myös kaupp- ja yhteistyösopimuksen (TCA) nojalla tehtävän lainvalvonta- ja oikeudellisen yhteistyön sujuvuuden edistämisestä. Laitonta maahanmuuttoa koskien komissio ja UK korostivat sitoutumista yhteistyön syventämiseen, sisältäen muun muassa salakuljetuksen vastaiset toimet, tiedonvaihdon, muuttoliikkeen ulkoisen ulottuvuuden, innovatiiviset ratkaisut ja palautukset kolmansiin maihin.

EU-UK-huippukokouksessa sovitun toimeenpano

Toukokuun EU-UK-huippukokouksen yhteisymmärrysasiakirjan toimeenpanoa on edistetty komission ja UK:n välillä kymmenessä eri neuvottelupöydässä. Keskustelujen etenemisestä on informoitu neuvoston UK-työryhmää.

Neuvotteluja tai niitä edeltäviä tunnustelevia keskusteluja on käyty horisontaalisista kysymyksistä, kuten UK:n mukautumisesta EU:n lainsäädäntöön ja rahoitusosuuksista, valtioutuista ja riitojenratkaisusta; UK:n osallistumisesta Euroopan turvallisuustoimivälineeseen; laajemmin turvallisuuskysymyksistä, kuten merellisestä turvallisuudesta, terveys-turvallisuudesta, kehitys- sekä katastrofi- ja humanitaarisen avun yhteistyöstä; sähkökaupasta; nuorten liikkuvuudesta, mukaan lukien youth experience scheme (YES); ja Erasmus+; yhteisestä terveys- ja kasvinuojelualueesta (SPS); sekä päästökauppajärjestelmien linkittämisestä (ETS); lainvalvonta- ja oikeuslaitosyhteistyöstä; sekä laittomasta maahanmuutosta.

SPS- ja ETS-neuvottelumandaatit on tarkoitus hyväksyä 17.11.2025 yleisten asioiden neuvoston yhteydessä A-kohtina ilman keskustelua.

Turvallisuus- ja puolustuskumppanuuden (SDP) alla ensimmäiset konsultaatiot ulko- ja turvallisuuspoliittiset konsultaatiot käytiin Lontoossa 22.10.2025 korkea edustaja Kaja Kallaksen, UK:n ulkoministeri Yvette Cooperin ja UK:n puolustusministeri John Healeyn välillä. Vuoropuhelua on tarkoitus käydä puolen vuoden välein. Lisäksi turvallisuus- ja puolustuskumppanuuden puitteissa on muun muassa tarkoitus käydä strategisia konsultaatioita temaattisista ja alueellisista teemoista sekä järjestää vuosittaista vuoropuhelua turvallisuudesta ja puolustuksesta. Esimerkiksi SAFE, merellinen turvallisuus ja terveys-turvallisuus on mainittu sekä SDP:ssä että yhteisymmärrysasiakirjassa.

Rivakka eteneminen EU-UK-huippukokouksessa sovitun toimeenpanemisessa on sekä EU:n että UK:n intressissä. UK:lle toimeenpanossa eteneminen on tärkeää ennen kaikkea sisäpoliittisista ja taloudellisista syistä – toimeenpanossa halutaan edetä mahdollisimman pitkälle ennen seuraavia vaaleja.

EU:n näkökulmasta olennaista on edelleen olemassa olevien sopimusten sekä Windsorin puiteiston asianmukainen täytäntöönpano ja soveltaminen. Huippukokouksessa sovitun toimeenpanon myötä EU on antamassa UK:lle valikoivaa pääsyä sisämarkkinoille, mutta samalla on turvattava sisämarkkinoiden moitteeton toiminta. Periaatteena on, että kolmansien maiden on maksettava pääsystä sisämarkkinoille. Lisäksi EU lähtee siitä, että UK:n lainsäädännön dynaaminen yhdenmukaistaminen EU-lainsäädännön kanssa on sisämarkkinoille pääsyn ehdoton edellytys. EU pitää myös kiinni pakettiratkaisusta, josta sovittiin huippukokouksen yhteisymmärrysasiakirjassa. Yhteistyössä edetään askel kerrallaan, samalla yhteistyöalojen tasapainosta huolehtien. Yhteistyöalat ovat moninaisia, eikä kaikista ole odotettavissa sitovia sopimuksia. Seuraavasta huippukokouksesta ei ole vielä tietoa.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Neuvosto saa tilannekatsauksen ja vaihtaa näkemyksiä. Päätöksiä YAN-keskustelun yhteydessä ei tehdä.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentilla ei ole varsinaista roolia erosopimuksen sekä kaupp- ja yhteistyösopimuksen täytäntöönpanossa, eikä tehtäessä mahdollisia päätöksiä UK-suhdetta koskevien uusien neuvottelujen aloittamisesta. Useimpien yllä kuvattujen sopimusten mahdollinen tekeminen edellyttäisi aikanaan parlamentin hyväksyntää. Tässä vaiheessa parlamenttia informoidaan SEUT 218 artiklan 10 kohdan mukaisesti.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 13.11.2025.

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 14.11.2025.

Komission ehdotus sopimuksesta Euroopan unionin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhdistyneen kuningaskunnan välillä Yhdistyneen kuningaskunnan ja unionin kasvihuonekaasujen päästökauppajärjestelmien yhdistämisestä E 69/2025 vp 12.9.2025 (YM)

Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välisen SPS-sopimuksen neuvottelumandaatti E 68/2025 vp 12.9.2025 (MMM)

Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan suhteet E 37/2025 vp 12.5.2025 (UM)

Komission päätösluonnos tietosuojan riittävydestä Euroopan patenttijärjestössä ja päätösluonnokset Yhdistynyttä kuningaskuntaa koskevien täytäntöönpanopäätösten voimaansaolon jatkamisesta E 36/2025 vp 9.5.2025 (OM)

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta COM (2025) 122 final neuvoston asetukseksi eurooppalaista puolustusteollisuutta vahvistavan Euroopan turvallisuustoimivälineen perustamisesta (SAFE-asetus) U 12/2025 vp 24.4.2025 (VM)

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan unionin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan välisen yhteistyötä ja tietojenvaihtoa kilpailuasioissa koskevan sopimuksen neuvottelemisesta U 48/2024 vp 28.11.2024 (VM)

Sopimus Euroopan unionin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan välillä nuorten liikkuvuudesta E 40/2024 vp 10.6.2024 (TEM)

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan unionin ja Euroopan atomienergia-yhteisön sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan välisen Gibraltarin koskevan sopimuksen neuvottelemisesta U 82/2023 vp 25.1.2024 (UM)

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Ei suoria vaikutuksia

Taloudelliset vaikutukset

Ei taloudellisia vaikutuksia

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

-

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

UM, EUA-30 / lähetystöneuvos Mari Mäkinen, p. 0295 350 104
VNK / lainsäädäntöneuvos Johannes Leppo, p. 0295 160 335
VNK / EU-erityisasiantuntija Tapio Rantanen, p. 0295 160 223
EUE / vastuuvirkamies Fanny Nummi, p. +32 475 824 725
MMM / neuvotteleva virkamies Markus Schulman, p. 0295 162 475
OKM / neuvotteleva virkamies Henrik Ruso, p. 0295 330 161
OM / EU-erityisasiantuntija Katja Arenmaa, p. 0295 150 025
PLM / erityisasiantuntija Ilmari Uljas, p. 0295 140 039
SM / erityisasiantuntija Aino Ahlstedt, p. 0295 488 315
TEM / erityisasiantuntija Tiina Heiskanen, p. 0295 064 923
UM, KPO-10 / lähetystöneuvos Pekka Hirvonen, p. 0295 350 705
YM / kansainvälisten asiain neuvos Liisi Klobut, p. 0295 250 131

VAHVA-tunnus

EU/323/2025

Liitteet**Viite**

Valtioneuvoston kanslia

Perusmuistio

EU/1066/2025-VNK-5

Kaunismaa Eeva

10.11.2025

YAN 17.11.2025; Komission työohjelma 2026

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 17.11.2025

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komission vuoden 2026 työohjelma "Euroopan riippumattomuuden hetki" (COM(2025) 870 final) julkaistiin 21.10.2025. Työohjelma pohjautuu komission puheenjohtajan 18.7.2024 antamiin poliittisiin suuntaviivoihin. Komissio esitteli neuvostolle vuoden 2026 työohjelmaansa koskevan aiekirjeen yleisten asioiden neuvostossa 16.9.2025.

Yleisten asioiden neuvostossa 17.11.2025 komissio esittelee vuoden 2026 työohjelmansa neuvostolle, ja neuvosto vaihtaa näkemyksiä aiheesta.

Suomen kanta

Suomi ottaa komission esittelyn työohjelmasta tiedoksi.

Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024-2029 määritettiin E-kirjeessä E 58/2023 vp. Suomen tavoitteena on globaalisti vahva ja toimintakykyinen Euroopan unioni, joka edistää jäsenvaltioidensa ja kansalaistensa turvallisuutta, hyvinvointia ja taloudellisia etuja. Demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmisoikeudet ovat unionin kaiken toiminnan perusta. Suomen pääprioriteetit kuluvalle EU-vaalikaudelle ovat Euroopan strategisen kilpailukyvyn vahvistaminen, Euroopan kokonaisturvallisuuden parantaminen ja puhtaan siirtymän sekä biotalouden ja kiertotalouden mahdollisuuksien edistäminen. Suomi katsoo, että tulevalle EU:n monivuotisella rahoituskehyksellä tulisi osaltaan edistää

näiden painopisteiden toteutumisesta. EU:n tulee jatkaa vahvaa poliittista, taloudellista ja sotilaallista tukeaan Ukrainalle, niin kauan kuin on tarpeen.

Valtioneuvoston ennakkovalmistuksen pääprioriteetit komission vuoden 2025 työohjelmassa määritettiin E-kirjeessä E 7/2025 vp. Nämä ovat EU:n monivuotinen rahoituskehys 2028-, Euroopan kokonaisturvallisuus painottuen puolustukseen, ulkorajojen turvaamiseen ja yleiseen varautumiseen sekä sääntelyn yksinkertaistaminen ja toimeenpanon tehostaminen osana strategisen kilpailukykyyn vahvistamista

Valtioneuvoston kannat komission työohjelmaan 2026 määritetään eduskunnalle myöhemmin annettavassa E-kirjeessä.

Pääasiallinen sisältö

Komission työohjelma 2026 julkaistiin 21.10.2025. Työohjelman otsikko on ”Euroopan riippumattomuuden hetki”. Komissio kuvailee ohjelman olevan tarkoitettu yhtenäiselle ja itsenäiselle Euroopalle ja sen rakenteen vastaavan komission puheenjohtaja von der Leyenin poliittisia suuntaviivoja kesältä 2024. Työohjelma rakentuu seuraavaksi tarkemmin käsiteltävistä painopisteistä.

Kestävä vauraus ja kilpailukyky

Komissio toteaa kilpailukykyyn vahvistamisessa olevan vielä rakenteellisia esteitä purettavaksi ja ehdottaa tukea teollisuuden eri sektoreille (mm. auto- ja akkuteollisuus). Komissio ehdottaa toimia sisämarkkinoiden täyden potentiaalin vapauttamiseksi mm. ehdotuksilla tutkimuksen ja innovaatioiden vahvistamiseksi sekä säästö- ja investointiunionin loppuunsaattamiseksi.

Tämän painopisteen alla komissio esittää annettavaksi 31 aloitetta, joista 28 on lainsäädäntöaloitteita. Annettavaksi ehdotetut aloitteet käsittelevät mm. kriittisiä raaka-aineita, kvanttilaskentaa, energiaunionia, kiertotaloutta ja ilmastokysymyksiä.

Euroopan puolustuksen ja turvallisuuden uusi aikakausi

Puolustus ja turvallisuus säilyy komission prioriteettina ja komission mukaan turvallisuuden teema tulee läpileikkaamaan kaikkea sen toimintaa tulevana vuonna. Komissio esittää, että EU:n puolustusvalmiutta, puolustusteollisuutta ja kykyä vastata uhkiin vahvistetaan Puolustuksen valkoisen kirjan ja 2030 tiekartan pohjalta ja mainitsee mm. SAFE-rahoitusvälineen, Ukrainan puolustussektorin sisällyttämisen Euroopan puolustusteollisuusohjelmaan sekä droonien torjunta-aloitteen osana itäisen sivustan valvonta (Eastern Flank Watch) -aloitetta. Puolustusteollisuudelle keskeinen puolustus- ja turvallisuushankintoja koskeva direktiivi tulee uudistamaan ja marraskuussa 2025 annettavan sotilaallisen liikuvuuden paketin neuvottelut ajoittuvat myös vuodelle 2026. Komissio mainitsee myös EU:n ulkorajojen turvaamisen ja EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen täytäntöönpanon. Lisäksi komissio aikoo ehdottaa toimia järjestäytyneen rikollisuuden, ihmiskaupan ja lapsiin kohdistuvien rikosten ehkäisemiseksi.

Tämän painopisteen alla komissio esittää annettavaksi 9 aloitetta, joista 6 on lainsäädäntöaloitteita. Annettavaksi ehdotetut aloitteet käsittelevät mm. Frontexin ja Europolin vahvistamista, palauttamisprosessin digitalisaatiota, järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa sekä puolustushankintoja.

Ihmisten tukeminen ja yhteiskuntiemme ja sosiaalisen mallimme vahvistaminen

Sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ja sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden edistämiseksi on komission mukaan tärkeää toteuttaa sosiaalista suojelua vahvistavia sekä kestäväää kehitystä ja kilpailukykyä edistäviä politiikkoja. Komissio esittää mm. elinkustannuskriisiin, köyhyyteen ja nuorten osallisuuteen kohdistuvia toimia. Lisäksi alueiden kilpailukyvyn ja kasvun osalta komissio tulee esittämään itäisiä raja-alueita ja syrjäisimpiä alueita koskevia alueellisia strategioita.

Tämän painopisteen alla komissio esittää annettavaksi 15 aloitetta, joista 7 on lainsäädäntöaloitteita. Annettavaksi ehdotetut aloitteet käsittelevät mm. itäisiä raja-alueita koskevia kysymyksiä, työvoiman liikkuvuutta sekä rakennuspalveluita ja lyhytaikaista vuokrausta.

Elämänlaadun turvaaminen: Elintarviketurva, vesi ja luonto

Komissio ehdottaa toimia viljelijöiden ja elintarvikeketjun kilpailukyvyn vahvistamiseksi, maaseutuyhteisöjen tukemiseksi ja maataloutta koskevien sääntöjen yksinkertaistamiseksi. Lisäksi komissio toteaa varmistavan, että ilmastovaikutuksiin varautumisesta tulee pysyvä osa EU-politiikkaa.

Tämän painopisteen alla komissio esittää annettavaksi 4 aloitetta, joista 2 on lainsäädäntöaloitteita. Annettavaksi ehdotetut aloitteet käsittelevät mm. karjankasvatusta, elintarvikeketjun hyvän kauppataidan vastaisia käytäntöjä koskevia sääntöjä, kalastusta ja valtameriä.

Demokratian suojeleminen, oikeusvaltio ja arvojemme vaaliminen

Komission mukaan demokratia, oikeusvaltioperiaate ja perusoikeudet ovat EU:n perusta ja lisääntyvä ekstremismi, disinformaatio, kyberhyökkäykset ja ulkomainen sekaantuminen heikentävät luottamusta demokraattisiin instituutioihin ja vaalien rehellisyyteen. Tämän painopisteen osalta komissio esittää oikeusvaltioperiaatetta suojaavia toimenpiteitä osana EU:n monivuotista rahoituskehystä. Lisäksi komissio tulee esittämään toimia tiedotusvälineiden resilienssin, etenkin nuorille turvallisen verkkoympäristön, korruptiontorjunnan sekä tasa-arvon edistämiseksi.

Tämän painopisteen alla komissio esittää annettavaksi 8 aloitetta, joista 3 on lainsäädäntöaloitteita. Annettavaksi ehdotetut aloitteet käsittelevät mm. kuluttajansuojaa, audiovisuaalisia mediapalveluita, korruptiontorjuntaa, tasa-arvoa ja rajat ylittävää rikollisuutta.

Globaali Eurooppa

Komissio näkee EU:n roolina epävakaaassa maailmassa edistää vakautta, oikeudenmukaisuutta, vahvuutta ja sitoutumista sääntöperustaiseen järjestelmään. Työohjelmassaan komissio tulee tämän painopisteen alla jatkamaan kauppasuhteiden laajentamista sekä luomaan digitaalisia sekä kauppaa, liikennettä ja energiaa koskevia kumppanuuksia. Komission mukaan Ukrainan tukeminen jatkuu ja sitä edistetään myös osana unionin laajentamista. Lähi-idän osalta työohjelmassa jatketaan työtä alueen pysyvän vakauden edistämiseksi.

Tämän painopisteen alla komissio esittää annettavaksi 3 aloitetta. Annettavaksi ehdotetut aloitteet käsittelevät mm. humanitaarista apua, Lähi-itää ja globaalia terveyttä.

Varautuminen huomisen unioniin

Komission mukaan työohjelmassa esitettyjen tavoitteiden saavuttamista tukisi komission kesällä 2025 antama ehdotuskokonaisuus EU:n monivuotiseksi rahoituskehikseksi (MFF) vuosille 2028–2034.

Laajentumisen osalta komissio toteaa edistävänsä laajentumispolkua ja helpottavansa laajentumiskumppaneiden asteittaista yhdentymistä eri politiikanaloilla. Komissio aikoo esitellä jo syksyllä 2025 laajentumista edeltävät poliittiset katsauksensa, jotka ohjaavat tietä unionin tulevaisuuteen.

Sääntelyn yksinkertaistaminen

Uusien aloitteiden lisäksi komission työohjelmassa todetaan jatkettavan työtä sääntelyn yksinkertaistamiseksi ja toimeenpanon tehostamiseksi, jotta voidaan entistä paremmin tavoitella uusia innovaatioita, investointeja ja työpaikkoja. Yli puolet annettavaksi aiotuista, yksittäisistä lainsäädäntöaloitteista sisältäisi merkittävän yksinkertaistamislemmen. Komission mukaan uusilla yksinkertaistamisaloitteilla ja kokonaispaketeilla (omnibus-sit) yksinkertaistettaisiin sääntöjä keskeisillä aloilla, mm. autoteollisuus-, ympäristö-, verotus- ja elintarvikealoilla sekä lääkinnällisissä laitteissa ja energiatuotelainsäädännössä. Komissio toteaa tarpeen yksinkertaistaa myös paremman sääntelyn kehystä. Komissio myös toteaa soveltavansa suhteellisuusperiaatetta tiukemmin ja järjestelmällisemmin ja antavansa tätä koskevan tiedonannon vuoden 2026 alkupuoliskolla.

Komission työohjelman liitteissä listataan tulevat uudet politiikka-aloitteet (38 kpl, yksittäisiä aloitteita 70 kpl) ja voimassa olevaa sääntelyä koskevat arvioinnit (20 kpl), vireillä olevat (111 kpl) ja poisvedettävät ehdotukset (25 kpl) sekä kumottavat säädökset (1 kpl).

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Toimielinten välisellä parempaa lainsäädäntöä koskevalla sopimuksella (EUVL L 123, 12.5.2016, s. 1–14) EU:n toimielimet sopivat tehostavansa unionin vuotuista ja monivuotista ohjelmasuunnittelua noudattaen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 17 artiklan 1 kohtaa, jonka mukaan komissio tekee aloitteet unionin vuotuisten ja monivuotisten ohjelmien laatimiseksi.

Komissio käy Euroopan parlamentin ja neuvoston kanssa vuoropuhelua sekä ennen vuotuisen työohjelmansa hyväksymistä että sen jälkeen. Komissio ottaa asianmukaisesti huomioon Euroopan parlamentin ja neuvoston vuoropuhelun kussakin vaiheessa esittämät näkemykset, mukaan lukien niiden pyytämät aloitteet.

Komission työohjelman pohjalta toimielimet vaihtavat näkemyksiä tulevan vuoden aloitteista ja sopivat vuotuista toimielintenvälistä ohjelmasuunnittelua koskevasta yhteisestä julistuksesta. Siinä yksilöidään poliittisesti merkittävimmät asiat, joita olisi käsiteltävä lainsäädäntöprosessissa ensisijaisina. Toimielimet seuraavat säännöllisesti koko vuoden ajan yhteisen julistuksen täytäntöönpanoa.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Komissio esitteli vuoden 2026 työohjelmansa Euroopan parlamentin täysistunnossa 21.10.2025.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 13.11.2025.

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 14.11.2025.

Komission aiekirje vuoden 2026 työsuunnitelmasta oli esillä osana yleisten asioiden neuvoston kokouksen 16.9.2025 valmistelua suuressa valiokunnassa 12.9.2025.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Toimivallanjako EU-asioissa valtakunnan ja Ahvenanmaan välillä määräytyy Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan. Ahvenanmaan asemaa arvioidaan erikseen komission eri ehdotuksia käsittelevissä eduskuntakirjelmissä.

Taloudelliset vaikutukset

Komission työohjelmaa koskevalla tiedonannolla ei ole suoria taloudellisia vaikutuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

Komission työohjelma vuodelle 2026: Euroopan riippumattomuuden hetki (COM(2025) 870 final)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Eeva Kaunismaa, VNEUS, puh: 050 466 9722

VAHVA-tunnus

EU/1066/2025

Liitteet

Viite

Valtioneuvoston kanslia

Perusmuistio

EU/384/2025-VNK-38

Peltoniemi Maria

11.11.2025

Yleisten asioiden neuvosto 17.11.2025; neuvoston vuosittainen oikeusvaltiovuoropuhelu, maakohtainen keskustelu

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 17.11.2025

Eduskuntatunnus

E 17/2019 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan komissio antoi kuudennen vuotuisen oikeusvaltiokertomuksensa 8.7.2025 (COM(2025) 900 final). Oikeusvaltiokertomuksessa esitetään yhteenveto EU:n oikeusvaltiotilanteesta ja jäsenvaltiokohtaisiin maakohtaisiin lukuihin (27 kpl) sisällytetyt arvioinnit kunkin jäsenvaltion oikeusvaltiotilanteesta, sekä näiden pohjalta annetut maakohtaiset suositukset. Lisäksi komissio on arvioinut jäsenvaltioiden edistymistä vuoden 2024 kertomukseen sisällyttyjen suositusten noudattamisessa. Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomus sisältää vuoden 2024 tavoin maaluvut myös neljästä laajentumisprosessissa pisimmälle edenneestä ehdokasmaasta, Albaniasta, Montenegrosta, Pohjois-Makedoniasta ja Serbiasta. Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomus sisältää ensimmäisen kerran arvion jäsenvaltioiden oikeusvaltiotilanteesta myös EU:n sisämarkkinoiden näkökulmasta.

Oikeusvaltiokertomuksen pohjalta on käyty yleisten asioiden neuvostossa 16.9.2025 EU:n yleistä oikeusvaltiotilannetta tarkasteleva horisontaalinen keskustelu sekä oikeusvaltiotilanteen yleistä suuntausta tietyissä ehdokasmaissa koskeva näkemystenvaihto Albanian, Montenegron, Pohjois-Makedonian ja Serbian osalta.

Jäsenvaltiokohtaista oikeusvaltiotilannetta käsiteltiin edellisen kerran komission vuoden 2024 oikeusvaltiokertomuksen pohjalta yleisten asioiden neuvostossa 24.6.2025 Suomen osalta ja 27.5.2025 Slovakian, Belgian ja Ruotsin osalta.

Yleisten asioiden neuvostossa 17.11.2025 on tarkoitus käsitellä jäsenvaltiokohtaista oikeusvaltiotilannetta komission vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksen pohjalta Bulgarian, Tšekin, Irlannin ja Saksan osalta.

Suomen kanta

Seuraava kanta on muodostettu eduskuntaselvityksessä EJ 4/2025 vp (E 17/2019 vp)

Euroopan unioni on Suomen tärkein poliittinen ja taloudellinen viitekehys ja arvoyhteisö. Oikeusvaltiokysymysten osalta Suomi jatkaa toimintaansa pitkäaikaisella linjallaan ja edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa.

Valtioneuvosto jakaa komission näkemyksen siitä, että oikeusvaltioperiaate on hyvin toimivan demokratian ja yksilön oikeuksien suojelun edellytys. Oikeusvaltioperiaatteella on merkitystä kansalaisille ja yrityksille kaikkialla EU:ssa sekä EU:n toiminnan uskottavuudelle myös globaalisti sen toiminnassa kansainvälisten kumppanien kanssa. On tärkeää, että unionissa jatketaan määrätietoisesti työtä oikeusvaltioperiaatteen ja unionin yhteisten arvojen ylläpitämisessä, sillä tämän avulla parannetaan eurooppalaisten demokratioiden häiriönsietokykyä ja keskinäistä luottamusta. Keskinäinen luottamus osaltaan varmistaa myös investointeja suosivan toimintaympäristön toteutumista sisämarkkinoilla.

Komission vuotuinen oikeusvaltiokertomus on keskeinen työväline oikeusvaltioperiaatteen edistämisessä EU:ssa. Valtioneuvosto yhtyy komission näkemykseen siitä, että oikeusvaltiokertomuksen ja sen mahdollistaman vuoropuhelun avulla on osaltaan edistetty myönteistä oikeusvaltiokehitystä jäsenvaltioissa, ja yleistä tietoisuutta oikeusvaltioperiaatteen merkityksestä. Valtioneuvosto panee kuitenkin huolestuneena merkille, että joissakin jäsenvaltioissa on edelleen merkittäviä järjestelmätason ongelmia.

Valtioneuvosto pitää arvokkaana komission tekemää työtä oikeusvaltioperiaatteen ylläpitämiseksi ja oikeusvaltiovälineiden kehittämiseksi. Jotta unioni voi vastata tehokkaasti muuttuviin oikeusvaltiohaasteisiin, on tärkeää, että jo olemassa olevia oikeusvaltiovälineitä käytetään tehokkaasti ja toisiaan täydentävästi, ja että uusia välineitä kehitetään tarvittaessa myös jatkossa.

Valtioneuvosto pitää oikeusvaltioon liittyvien ongelmien sisämarkkinavaikutusten sisällyttämistä oikeusvaltiokertomukseen hyvänä kehityksenä. Tämä voi osaltaan edistää sisämarkkinoiden toimintaa ja mahdollisten sisämarkkinoihin vaikuttavien oikeusvaltiohaasteiden tunnistamista ennakkollisesti. Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti myös ehdokasmaiden sisällyttämiseen EU:n oikeusvaltiokertomukseen ja katsoo, että sitoutuminen EU:n oikeusvaltiovälineisiin voi osaltaan edistää ehdokasmaiden sitoutumista yhteisiin arvoihin. Tältä osin Suomi kuitenkin korostaa, että jäsenyyuskriteerien täyttymistä ehdokasmaissa tulee arvioida liittymisprosessin mukaisissa erillisissä ja oikeusvaltioraportointia huomattavasti yksityiskohtaisemmissa menettelyissä, joissa oikeusvaltiouudistukset ovat keskiössä ja määrittävät liittymisprosessin tahdin (E 46/2024 vp).

Valtioneuvosto korostaa, että unionin budjetista saatava rahoitus on linkitettävä tiiviisti oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamiseen, varojen väärinkäytön vastaisiin toimiin ja korruption ehkäisemiseen. Valtioneuvosto pitää tarkoituksenmukaisena, että komissio ei tulevaa monivuotista rahoituskehystä (MFF 2028-2034) koskevassa ehdotuksessaan esitä muutoksia voimassa olevaan ja toimivaan ehdollisuusasetukseen, jota siis sovelletaan myös jatkossa kaikkeen EU-rahoitukseen. Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti komission

tavoitteeseen lisätä entisestään oikeusvaltioperiaatteen ja rahoituksen saamisen välistä ehdollisuutta tulevassa rahoituskehityksessä. Edelleen Valtioneuvosto pitää hyvänä komission tavoitetta tiivistää oikeusvaltiokertomuksen suositusten ja EU:n budjetista osoitetun rahoituksen välistä yhteyttä. EU-rahoitusinstrumenteilla myös tärkeällä tavalla tuetaan oikeusvaltioperiaatteen ja demokratian toteutumista.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että oikeusvaltiokertomukseen pohjautuvia keskusteluja käydään yleisten asioiden neuvostossa ja oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa, sekä tarvittaessa myös muissa neuvoston kokoonpanoissa. Eri neuvostokokoonpanoissa käytävät keskustelut voivat syventää EU:ssa käytävää teemakohtaista oikeusvaltiokeskustelua ja tehostaa oikeusvaltiokertomuksen hyödyntämistä.

Pääasiallinen sisältö

Komission oikeusvaltiotoimet ja tiedonanto oikeusvaltioperiaatteen lujittamisesta unionissa

Komissio on vastuussa sen valvomisesta, että EU:n perussopimuksia ja niiden nojalla hyväksytyjä toimia noudatetaan. Komissio on ollut aktiivinen oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittamista vahvistavassa työssä. Komissio on tehnyt työtä laaja-alaisesti ja useita toisiaan täydentäviä oikeusvaltiovälineitä käyttäen. Oikeusvaltioperiaatteen liittyviä välineitä on systemaattisesti vahvistettu vuodesta 2019 lähtien. Oikeusvaltiovälineet ovat monipuolistuneet (mm. oikeusvaltiokertomus, ehdollisuusasetus, neuvoston oikeusvaltiokertomukseen perustuva oikeusvaltiovuoropuhelu) ja komissio on antanut aloitteita, joilla on merkitystä oikeusvaltioperiaatteen edistämiseksi (mm. tiedotusvälineiden vapauden ja moninaisuuden edistämiseksi annettu Eurooppalainen medianvapaussäädös (EMFA), joka tuli voimaan toukokuussa 2024, ja korruption torjunnan tehostamiseksi toukokuussa 2023 annettu direktiiviehdotus, joka on parhaillaan kolmikantaneuvotteluissa).

Komission vuonna 2019 antamassa tiedonannossa oikeusvaltioperiaatteen lujittamisesta unionissa (COM(2019) 343 final) todettiin, että komissio syventää oikeusvaltioperiaatteen liittyvän kehityksen seurantaa jäsenvaltioissa toteuttamalla oikeusvaltioperiaatetta koskevan tarkastelukierroksen, jonka osana se julkaisee vuosittain oikeusvaltiokertomuksen (E 17/2019 vp). Komission 30.9.2020 antama tiedonanto ”Oikeusvaltiokertomus 2020 - Oikeusvaltiotilanne Euroopan unionissa” (COM(2020) 580 final) sisälsi ensimmäisen vuosittaisen oikeusvaltiokertomuksen (EJ 19/2020 vp). Tämän jälkeen komissio on antanut vuosittain oikeusvaltiokertomusta koskevan tiedonannon.

Komission vuoden 2025 oikeusvaltiokertomus

Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomus on kuudes laatuaan ja ensimmäinen nykyisen komission toimikaudella. Kertomus käsittää edellisten vuosien tavoin yleiskatsauksen oikeusvaltiotilanteen kehityksestä EU:ssa ja maakohtaiset luvut, joissa arvioidaan jäsenvaltiokohtaista oikeusvaltiotilannetta ja vuoden 2024 jälkeen tapahtunutta kehitystä. Komissio on arvioinut sitä, miten jäsenvaltiot ovat noudattaneet ja edistäneet niille vuonna 2024 annettuja suosituksia. Lisäksi jäsenvaltioille on osoitettu uudet jäsenvaltiokohtaiset suositukset, joiden tarkoituksena on tukea uudistustyötä.

Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksessa tarkastellaan vuoden 2024 tavoin jäsenvaltioiden lisäksi myös laajentumisprosessissa pisimmälle edenneiden Albanian, Montenegron, Pohjois-Makedonian ja Serbian oikeusvaltiokehitystä. Tämän tarkoituksena on tukea maiden uudistuspyrkimyksiä ja varmistaa, että maat jatkavat oikeusvaltionsa kehittämistä edetäkseen kohti EU-jäsenyyttä. Laajentumismaille ei oikeusvaltiokertomuksen yhteydessä anneta suosituksia, vaan suositukset annetaan erikseen vuotuisen laajentumispaketin yhteydessä.

Oikeusvaltiokertomus sisältää katsauksen oikeusvaltioperiaatteen kehitykseen ja siihen liittyviin toimiin EU:ssa. Lisäksi oikeusvaltiokertomuksessa tarkastellaan oikeusvaltiokehitystä neljän oikeusvaltioperiaatteen sisältämän keskeisen pilarin avulla: i) oikeuslaitos, ii) korruptiontorjuntakehys, iii) tiedotusvälineiden moniarvoisuus ja vapaus, sekä iv) hallitusjärjestelmän osien keskinäinen valvonta (nk. checks and balances). Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksessa tarkastellaan ensimmäisen kerran oikeusvaltioperiaatetta myös EU:n sisämarkkinoiden perustana (nk. sisämarkkinaulottuvuus). Sisämarkkinaulottuvuus ei muodosta omaa pilariaan, vaan sitä on tarkasteltu osana muita pilareita. Myös laajentumismaiden tarkastelu sisältää sisämarkkinaulottuvuuden.

Komission mukaan oikeusvaltiokertomus vahvistaa kumppanuutta jäsenvaltioiden kanssa, korostaen ennaltaehkäisevää ja vuoropuheluun perustuvaa lähestymistapaa. Komissio katsoo jäsenvaltioille annettavien suositusten auttavan maita oikeusvaltiotoimiensa suuntaamisessa ja priorisoinnissa. Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksen mukaan jäsenvaltioiden sitoutuminen oikeusvaltiokertomuksen suosituksiin on vahvaa. Vuonna 2024 annetuista suosituksista 57 % on toteutettu kokonaan tai osittain. Komissio huomioi, että joidenkin suositusten toteuttaminen voi kestää kauemmin meneillään olevien poliittisten prosessien, vaalisyklien tai sidosryhmien kuulemisten vuoksi. Suositusten toimeenpanossa eteneminen on epätasaista ja joissakin jäsenvaltioissa oikeusvaltiotilanne on heikentynyt entisestään tai suositusten noudattamiseen ei ole ryhdytty.

Komission oikeusvaltiokertomuksen maakohtaiset luvut: Oikeusvaltiotilanne Bulgariassa, Tšekissä, Irlannissa ja Saksassa

Bulgariassa on toteutettu uudistustoimia erityisesti viimeisten kuuden kuukauden aikana. Bulgarian perustuslakituomioistuimien mukaan kuitenkin totesi, että osan tehdyistä perustuslain muutoksista oli hyväksynyt elin, jolla ei ollut siihen toimivaltaa, ja totesi muutokset perustuslain vastaisiksi, joten uudistuksiin johtaneet huolenaiheet säilyvät. Näitä ovat mm. valtakunnansyyttäjän toimivalta, tuomareiden lähettämisestä koskevat kysymykset sekä korkeimman tuomarineuvoston tarkastuslaitoksen toiminta. Yleisesti Bulgarian oikeuslaitoksen riippumattomuuden taso on edelleen hyvin alhainen. Joitakin uudistuksia on tehty, kuten laki pakollisesta oikeudellisesta sovittelusta. Lisäksi uusia digitaalisia työkaluja on otettu käyttöön. Bulgariassa tuomioistuimet vaikuttavat toimivan tehokkaasti siviili- ja kauppaoikeudellisten menettelyjen käsittelyssä. Bulgariassa kansallisen korruptionvastaisen strategian täytäntöönpano on edelleen rajallista. Korruption torjunnassa toimivaltaisten kansallisten viranomaisten välinen yhteistyö on yleisesti ottaen hyvää, mutta korkean tason korruptiotapausten tutkintaa ja syytteen esittämistä koskevat tiedot ovat rajallisia ja tuomioiden lukumäärä rajallinen. Ylimmän viranomaisjohdon luotettavuutta koskevissa säännöissä on merkittäviä puutteita. Virkamiesten varojen ja etujen ilmoittamista koskevat säännöt on pantu täytäntöön, mutta niiden täytäntöönpano on puutteellista. Lobbauksen avoimuutta koskevaa lainsäädäntöä valmistellaan, ja ilmiäntajia koskevaan lainsäädäntöön on tullut muutoksia. Julkisiin hankintoihin liittyvän korruption riskin lieventämiseksi tehdyt toimenpiteet ovat edelleen riittämättömiä. Median osalta Bulgariassa on huolta median sääntelyviranomaisen rahoituksesta ja politisoitumisesta. Julkisen median riippumattomuuden vahvistamiseen tähtäävää lakiluonnosta ei ole vielä hyväksytty. Useista olemassa olevista rekistereistä huolimatta median omistustietojen julkistamisvelvoitteen täytäntöönpano on edelleen rajallista. Valtion mainosten kohdentamisen avoimuudessa on edistytty. Bulgariassa on edelleen merkkejä medioihin kohdistuvasta poliittisesta ja taloudellisesta vaikutuksesta, ja toimittajat kohtaavat yhä suurempia haasteita toiminnassaan. Perustuslain muutokset, jotka rajoittavat presidentin valtuuksia väliaikaisen hallituksen nimittämismenettelyssä, ovat perustuslainmukaisuutta koskevan tarkastuksen kohteena. Lainsäädäntöprosessin laatuun liittyy edelleen huolenaiheita. Bulgarian parlamentti on hylännyt yritykset ottaa uudelleen käyttöön lainsäädäntöä, joka edellyttäisi ulkomaista rahoitusta saavien organisaatioiden rekisteröintiä.

Tšekissä sekä kansalaisten että yritysten keskuudessa koettu oikeuslaitoksen riippumattomuuden taso on korkea. Syyttäjälaitoksen uudistuksen täytäntöönpano on käynnissä,

ja sidosryhmät suhtautuvat siihen myönteisesti. Uusi tuomareita, syyttäjiä ja haastemiehiä koskeva kurinpitomenettely on astunut voimaan. Tuomareiden palkkoja vuodesta 2026 alkaen korottavat uudistukset on hyväksytty. Tuomioistuinten digitalisointi etenee yleisesti ottaen hyvin, mm. videoneuvottelujen käyttö on vakiintunut, mutta sähköisen tietojärjestelmän ('e-file') käyttöönotto on viivästynyt. Maallikkotuomareiden käyttöä koskevia sääntöjä on päivitetty tehokkuuden lisäämiseksi. Hallinnollisten asioiden oikeudenkäyntimaksuja korottavat muutokset ovat käynnissä. Oikeusjärjestelmä toimii yleisesti tehokkaasti, ja asioiden käsittelyajat paranevat. Tšekissä korruptionvastaisen strategian täytäntöönpano jatkuu, ja uusi toimintasuunnitelma on hyväksytty. Joitakin toimenpiteitä on toteutettu oikeudenkäyntien keston lyhentämiseksi ja tutkinnan ja syytteen esittämisen riippumattomuuden varmistamiseksi korkean tason korruptiotapauksissa. Omaisuusilmoituksia ja pyörövi-ilmiötä koskevien sääntöjen mahdollista tulevaa tarkistusta harkitaan teknisellä tasolla. Lobbausta koskevaa lainsäädäntöä on hyväksytty ja se koskee myös parlamentin jäseniä. Parlamentti hyväksyi uutta lainsäädäntöä vaalikampanjoiden rahoituksesta. Toimet korruptionriskien lieventämiseksi julkisissa hankinnoissa jatkuvat. Median osalta uusi lainsäädäntöluonnos ehdottaa mediapalvelujen tarjoajien oikeuksien vahvistamista, audiovisuaalisen median sääntelyviranomaisen vastuun lisäämistä, ja velvoittaa julkiset elimet julkaisemaan valtion mainontaan osoitetut määrät. Julkisen palvelun medialainsäädäntöön tehdyt muutokset ovat selventäneet julkisen palvelun tehtäväalaa ja asettaneet rahoitusjärjestelmän kestävämmälle pohjalle. Toimittajien lähteiden ja luottamuksellisen viestinnän lisäsuojaa on ehdotettu ja poliisi on lisännyt toimiaan toimittajiin kohdistuvien häirintätapausten käsittelemiseksi, mutta verkossa tapahtuva häirintä on edelleen suuri huolenaihe. Tšekin hallitus on ryhtynyt toimiin parantaakseen lainsäädäntö- ja päätöksentekoprosessin osallistavuutta. Kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten parantamiseksi on toteutettu joitakin lisätoimenpiteitä ja kansallinen ihmisoikeusinstituutio on perustettu.

Irlannissa oikeusjärjestelmän riippumattomuuden ja laadun parantamiseen tähtäävät uudistukset jatkuivat ja yritykset kokevat järjestelmän riippumattomuuden erittäin korkeaksi. Tuomareiden nimittämis- ja ylennysprosessiin liittyvän poliittisen vaikutusvallan vähentämiseksi perustettu tuomareiden nimityskomissio on aloittanut työnsä. Oikeudenkäyntikustannusten vähentämiseksi on ryhdytty lisätoimiin. Siviilioikeuden oikeusapujärjestelmän tarkastelu on saatettu päätökseen ja rikosoikeuden oikeusapujärjestelmän uudistusta valmistellaan. Oikeussuojan saatavuuden parantamiseksi on suunnitteilla toimia, vaikka menettelyjen kesto aiheuttaa edelleen huolta. Uuden lain, joka säätelee riippumattoman arviointimenettelyn perustamisesta kohtuuttoman pitkien oikeudenkäyntien arvioimiseksi, odotetaan tulevan voimaan vuonna 2025. Lisätoimenpiteitä oikeuslaitoksen digitalisoinnin parantamiseksi ollaan laittamassa täytäntöön. Irlannin korruption ehkäisemistä ja korruptionvastaisten säännösten täytäntöönpanoa koskeva kehys on vahva. Monivuotisen korruptionvastaisen strategian julkaiseminen on viivästynyt. Vaikka vastuuviranomaisten välinen yhteistyö on sujuvaa, riittämättömät resurssit ja erikoistuminen ovat edelleen haaste korruptiotapausten tutkinnassa ja syytteen esittämisessä. Julkisen hallinnon etiikkaa koskeva uudistus, mukaan lukien varallisuusilmoitusten digitalisointi, on edennyt pitkälle. Lobbausrekisteriä on laajennettu kattamaan tiedot lobbaustoiminnasta korkealla virkamiestasolla. Median sääntelyviranomainen toimii itsenäisesti ja nojaa omarahoitusjärjestelmään, joka varmistaa riittävät resurssit. Hallitus on esittänyt julkisen palvelun median rahoitusjärjestelmän uudistamista ja vastuuvollisuuden ja riippumattomuuden parantamista, sekä kehittää lainsäädäntöä useilla aloilla, kuten mediamarkkinoiden keskittyminen, median omistajuuden läpinäkyvyys ja valtion mainonta. Olemassa olevat yhteistyöaloitteet varmistavat toimittajien yleistä turvallisuutta, vaikka mielenosoituksista uutisoihin toimittajiin kohdistuvat uhkaukset ovatkin lisääntyneet. Irlannin ihmisoikeus- ja tasa-arvokomissiolla on uusia tehtäviä, mutta lisäresursseja ei ole saatu. Kansalaisyhteiskunnan tila Irlannissa on edelleen avoin ja kansalaisjärjestöjen rahoitukseen liittyviä kysymyksiä tultaneen tarkastelemaan jatkossa.

Saksassa oikeuslaitoksen riippumattomuuden koettu taso on edelleen korkea sekä kansalaisten että yritysten keskuudessa. Perustuslakituomioistuimen kestävyys vahvistamiseksi on hyväksytty uudistus, jossa perustuslakiin kirjattiin tiettyjä riippumattomuuden suoja-toimia. Oikeuslaitoksen rekrytointiin liittyy edelleen haasteita. Oikeuslaitoksen digitalisointitoimet jatkuvat monivuotisen investointiohjelman tuella. Uudet säännöt erikoistuneiden kauppatoimistointien perustamisesta ovat tulleet voimaan. Oikeusjärjestelmä toimii kokonaisuudessaan edelleen tehokkaasti, ja käyttöön on otettu uusi menettely ns. massariitojen käsittelemiseksi tehokkaammin. Saksan strategisen korruptionvastaisen kehityksen ja liittovaltion hallinnon lahjoituspolitiikan suunniteltu tarkistus on edelleen vi-reillä. Viimeaikaisen lainsäädäntöuudistukset, jotka liittyvät muun muassa lobbausrekis-teriin, työsuhteen jälkeisiin sääntöihin (pyörövi-ilmio) ja ilmiantajien suojeluun, ovat tuot-taneet tehokkaita tuloksia. Parlamentin jäsenten ja virkamiesten eturistiriitoja koskevien sääntöjen täytäntöönpanon sekä poliittisten puolueiden rahoituksen ja kampanjarahoituk-sen osalta on edelleen joitakin puutteita. Saksa on nykyaikaistanut julkisia hankintoja kos-kevia sääntöjään, mikä voi lisätä läpinäkyvyyttä ja varmistaa yhdenvertaiset toimintaedel-lytykset yrityksille. Korkean tason korruption puututaan, eikä systeemisiä heikkouksia ole havaittu. Itsenäisesti toimivat median sääntelyviranomaiset saivat uusia valvontatehtäviä. Mediapalvelujen tarjoajien toimintaympäristö on pysynyt yleisesti vakaana, ja mediamark-kinoiden keskittymistä koskevan kehityksen tarkistamissuunnitelmat edistyvät. Toimittajien yleinen suojelukehys on hyvä, mutta fyysisiä hyökkäyksiä koskevat raportit herättävät huolta. Kuulemismenettelyt vaihtelevat käytännössä, ja sidosryhmät havaitsevat tapauk-sittain erityisen lyhyitä kuulemisaikoja. Voittoa tavoittelemattomien järjestöjen verovapau-den osalta ei ole vielä ryhdytty toimiin. Kansalaisyhteiskunnan toimijat kohtaavat edelleen tiettyjä haasteita. Kansalaisyhteiskunta on ottanut myönteisesti vastaan uuden strategian vapaaehtoisen osallistumisen tukemiseksi.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Tiedonannot eivät ole oikeudellisesti sitovia.

SEU 2 artiklassa määrätään unionin arvoista. SEU 9 artikla sisältää määräykset EU:n perusoikeuskirjasta ja EU:n liittymisestä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen.

EU:n perusoikeuskirjassa vahvistetaan tietyt EU:n kansalaisille ja asukkaille kuuluvat oi-keudet ja vapaudet. Perusoikeuskirja on oikeudellisesti sitova.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentissa tiedonannon käsittelyn vastuuvaiokuntana toimii kansalaisva-pauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE).

Euroopan parlamentti hyväksyi päätöslauselman (2024/2078(INI)) komission vuoden 2024 oikeusvaltiokertomuksesta 18.6.2025.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 13.11.2025.

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 14.11.2025.

Euroopan komission tiedonanto: Oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittaminen unionissa – tilannekatsaus ja mahdolliset jatkotoimet (E-kirje 17/2019 vp ja E- jatkokirjeet 17/2019 vp, 6/2020 vp, 19/2020 vp, 9/2021 vp ja 7/2022 vp, 3/2023 vp, 9/2024 vp, 4/2025 vp sekä SuVL 2/2019 vp ja LaVL 18/2024 vp).

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Oikeusvaltioperiaate ja perusoikeuksien kunnioittaminen ovat perustuslaissa vahvistettuja Suomen valtiosäännön keskeisiä periaatteita, joihin Suomi on sitoutunut myös EU:n jäsenenä sekä osana kansainvälisiä sopimusvelvoitteitaan (perustuslain 1 §:n 3 momentti, 2 §:n 3 momentti ja 2 luku).

Perusoikeuksista säättäminen kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 1 ja 2 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

Taloudelliset vaikutukset

Tiedonannoilla ei ole taloudellisia vaikutuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

EU:n muista oikeusvaltiovälineistä ja niihin liittyvistä prosesseista

Asetus yleisestä ehdollisuusjärjestelmästä unionin talousarvion suojaamiseksi (2020/2092) on tullut voimaan vuoden 2021 alussa. Tarkoituksena on luoda ehdollisuutta oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen ja unionin varojen vastaanottamisen välille. Asetusta sovelletaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen sekä elpymis- ja palautumistukivälineeseen. Asetuksessa säädetään maksujen suorittamatta jättämisestä, pidättämisestä tai niiden takaisinperinnästä tilanteissa, joissa oikeusvaltion periaatteiden rikkominen jäsenvaltiossa vaikuttaa tai uhkaa vakavasti vaikuttaa unionin talousarvion moitteetomaan varainhoitoon tai unionin taloudellisten etujen suojaamiseen riittävän suoraan (ks. tarkemmin U 40/2018 vp jatkokirjeineen).

Puola ja Unkari nostivat maaliskuussa 2021 ehdollisuusasetusta koskevat kumoamiskanteet EU:n tuomioistuimessa. EU:n tuomioistuin hylkäsi maiden kumoamiskanteet helmikuussa 2022. Tuomioistuimen mukaan ehdollisuusasetuksella on asianmukainen oikeusperusta ja se on linjassa mm. SEU 7 artiklan mukaisen menettelyn kanssa. Komissio on antanut maaliskuussa 2022 asetuksen soveltamista tarkentavat suuntaviivat. Suuntaviivoissa on avattu mm. ehdollisuusasetuksen puitteissa toteutettavien toimenpiteiden edellytyksiä ja ehdollisuusasetuksen suhdetta muihin lainsäädäntöinstrumentteihin. Komissio on käynnistänyt muodollisesti ehdollisuusasetuksen mukaisen menettelyn Unkarin osalta huhtikuussa 2022. Komissio antoi asiassa ehdotuksen neuvoston täytäntöönpanopäätökseksi 18.9.2022. Komissio antoi 30.11.2022 arvionsa Unkarin korjaavien toimenpiteiden täytäntöönpanosta, jonka mukaan korjaavilla toimenpiteillä ei oltu vastattu riittävällä tavalla Unkarissa havaittuihin puutteisiin. Komissio vahvisti aiemman arvionsa johtopäätökset neuvostolle 9.12.2022 toimitetussa kirjeensä. Neuvosto hyväksyi neuvoston täytäntöönpanopäätöksen kirjallisessa menettelyssä 15.12.2022. Komissio on sittemmin sekä 13.12.2023 että 16.12.2024 antamissaan päätöksissä katsonut, että Unkarin ilmoittamilla korjaavilla toimenpiteillä ei ole vastattu riittävällä tavalla Unkarin oikeusvaltiotilannetta koskeviin puutteisiin.

Euroopan parlamentti antoi syyskuussa 2018 perustellun ehdotuksen neuvoston päätökseksi sen toteamiseksi, onko olemassa selvä vaara, että Unkari loukkaa vakavasti

unionin perustana olevia arvoja. Unkarin SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisia kuulemisia on pidetty yleisten asioiden neuvostossa yhdeksän kertaa, viimeksi lokakuussa 2025 ja lisäksi neuvostossa on saatu tilannekatsaus ja käyty näkemystenvaihtoa useita kertoja.

Euroopan komissio on vuodesta 2010 lähtien julkaissut EU:n perusoikeuskirjan soveltamista käsittelevän vuosikertomuksen. Vuodesta 2021 alkaen vuosikertomus keskittyy perusoikeuskirjan soveltamiseen ja vaikutuksiin jäsenvaltioissa tietyllä aihealueella. Viimeisin vuoden 2024 kertomus keskittyi EU-rahoitukseen, jolla edistetään, suojellaan ja pannaan täytäntöön perusoikeuksia kaikkialla EU:ssa.

Asiakirjat

COM(2025) 900 final, SWD(2025) 926 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

VNEUS, Maria Peltoniemi, +358 295 160537

VAHVA-tunnus

EU/384/2025

Liitteet

Napsauta tähän ja kirjoita liitteet